

2BLACKDOT..

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

12 Ocak 2026 – Sayı 91

Bu hizmet size 2blackdot ve Tema Grup tarafından ücretsiz verilmektedir. Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** Yasal Uyarı:*** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; a racı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı 2blackdot ve Hakan Çalışkantürk sorumlu tutulamaz.

2blackdot haftalık bülteni yönetici özeti:

Genel Çerçeve

İran, **son 40 yılın en yaygın ve en rejim karşıtı protesto dalgası** ile karşı karşıyadır. Aralık 2025'te ekonomik gerekçelerle başlayan gösteriler, kısa sürede **rejimin meşruiyetini doğrudan hedef alan** politik bir harekete dönüşmüştür. Protestoların ülke geneline yayılması, internetin büyük ölçüde kesilmesi ve can kayıplarının artması, krizin **kontrol edilebilir bir toplumsal olay olmaktan çıktığını** göstermektedir.

Ekonomik Tetikleyiciler

- İran Riyalı'nın **1 USD = 1,46 milyon rial** seviyesine gerilemesi
- Enflasyonun %42'yi aşması; gıda fiyatlarında %70+ artış
- Yaptırımlar nedeniyle **alım gücünün çökmesi ve tasarrufların erimesi**
- Geleneksel rejim destekçisi **çarşı esnafının dahi protestolara katılması**

Ekonomik kriz artık **rejimin ideolojik söylemiyle bastırılamayan** bir noktaya ulaşmıştır.

Güvenlik ve Rejim Refleksi

- İnternet ve iletişim altyapısının sistematik biçimde karartılması
- IRGC ve Besic unsurlarının sahaya sürülmesi
- Gerçek mermi kullanımı, kitlesel gözaltılar, ölü sayısında hızlı artış
- Hamaney'in protestoları "ABD-İsrail destekli bir kalkışma" olarak tanımlaması

Rejim, süreci **toplumsal talep değil, varoluşsal bir güvenlik tehdidi** olarak kodlamaktadır.

Uluslararası Boyut

- US ABD Başkanı Trump'tan **sert fakat temkinli** açıklamalar
- İL İsrail ve Körfez medyasından açık rejim karşıtı tutum
- CN RU Çin ve Rusya'dan **rejim istikrarını önceleyen** örtük destek
- TR Türkiye'den **denge ve müdahalesiz diplomatik söylem**

Küresel aktörler, **rejim değişikliği ihtimaline hazırlık yaparken**, doğrudan müdahaleden kaçınmaktadır.

Olası Senaryolar (Özet)

1. **Güvenlik Baskısının Tırmanması (En Olası)**
Rejim kısa vadede sert güçle kontrol sağlamaya çalışır.
2. **Güvenlik Güçlerinde Ayrışma**
Emir-komuta zincirinde kırılmalar başlarsa rejim çözülme riskiyle karşılaşır.
3. **Dış Destekli Muhalefet / Pehlevi Faktörü**
Şimdilik düşük olasılıklı ancak sembolik etkisi yüksek.
4. **Rejim İçi Reform / "Bonapartist" Çözüm**
Kontrollü yumuşama ihtimali zayıf ama tamamen dışlanamaz.
5. **Kısmi Çöküş & Belirsiz Geçiş**
Ne Suriye tipi iç savaş ne de Venezuela tipi statüko; gri alan senaryosu.

En Muhtemel Gidişat

- **Kısa vadede:** Sert baskı, sıkıyönetim benzeri uygulamalar, iletişim karartması
- **Orta vadede:** Meşruiyet erozyonu derinleşirse rejim içi çatlaklar
- **Uzun vadede:** Baskıyla kazanılan her "zafer", rejimin sürdürülebilirliğini daha da zayıflatacaktır

Stratejik Sonuç

İran krizi artık **yalnızca İran'ın iç meselesi değildir**. Enerji güvenliği, Hürmüz Boğazı, bölgesel vekâlet savaşları ve küresel güç dengeleri açısından **yüksek sistemik risk** üretmektedir. Rejimin baskı yoluyla ayakta kalması mümkün olsa dahi, **İran toplumu ile devlet arasındaki sosyal sözleşme fiilen çökmüştür**.

Jeopolitik ve Küresel Gelişmeler:

İran'daki Protestolar ve Olası Senaryolar

8 Ocak 2026 tarihinde Tahran'da protestocuların bir kavşağı kapattığı an.

Giriş

İran'da **hükümet karşıtı protestolar** ülke genelinde hızla yayılırken, Tahran'daki gösteriler **13'üncü gününe** girdi. Yetkililer, protestoların koordinasyonunu ve bilgi akışını engellemek amacıyla **internet erişimini büyük ölçüde kesintiye uğrattı**; zaman zaman bağlantı neredeyse tamamen koparken, bu durum ülke içi iletişimi asgari düzeye indirmektedir[1]. Sosyal medyada paylaşılan sınırlı video ve fotoğraflar, gösterilerin birçok kente yayıldığını gösterse de ağır sansür koşullarında haberlerin bağımsız doğrulanması güçleşmektedir[2]. Yine de dış dünyaya sızan bazı görüntüler, Alman kamuoyunda **Berlin Duvarı'nın yıkılışı** günlerini çağrıştırırken birçok İranlı gözlemciye 1979'da **Şah Muhammed Rıza Pehlevi** rejiminin çöküşünü anımsatmıştır[3]. ABD Başkanı **Donald Trump** da gelişmeleri **"şimdiye kadar gördüğüm en büyük protestolar"** olarak nitelendirerek uluslararası medyanın dikkatini çekmiştir[4]. Bu protesto dalgası, geniş katılımı ve rejime meydan okuyan söylemiyle son yılların en ciddi toplumsal hareketi haline gelmiştir.

Protestolar Aralık 2025 sonunda başlamış ve ilk tetikleyici etken ekonomik koşullar olmuştur. İran para birimi **riyalin ABD doları karşısında tarihi bir düşüşle rekor düzeyde değer kaybetmesi**, halkın alım gücünü iyice zayıflatarak sokaklara dökülmesine yol açmıştır[5]. Gösterilerin başlamasıyla birlikte İran genelinde **internet ve telefon hatları kesilmiş**, bu tür iletişim karartmalarının geçmişte genellikle sert güvenlik müdahalelerini takip etmesi endişeleri artırmıştır[6]. Nitekim ilk günlerden itibaren birçok şehirde rejim karşıtı sloganlar atılmış, bazı protestocular **"Bu son savaş – Pehlevi geri dönecek!"** şeklinde monarşiye destek veren sloganlar bile dile getirmiştir[7][8]. Protestoların yükselişiyle güvenlik güçleri zaman zaman **şiddete** başvurmuş, Amerikan merkezli HRANA (İnsan Hakları Aktivistleri Haber Ajansı) verilerine göre ilk iki hafta içinde en az **39 kişi hayatını kaybetmiş** ve **2.260'tan fazla kişi** gözaltına alınmıştır[9]. Bu tablo, İran yönetiminin karşı karşıya olduğu meşruiyet krizinin derinliğini göstermektedir. (Bu rapor hazırlanırken sokaklardaki çatışmalar 14. Gününde devam ediyordu. Sağlık Bakanlığı kaynakları ölü sayısının 217'e yükseldiğini duyurdu)

Aşağıda, protestoların arka planındaki **ekonomik etkenler**, rejimin **güvenlik politikaları**, olası **dış müdahale** dinamikleri ve analistlerin öngördüğü **muhtemel senaryolar** ele alınacaktır. Son bölümde, mevcut şartlar ışığında **en olası senaryo** değerlendirilerek İran'daki durumun diplomatik açıdan ne yöne evrilebileceği tartışılacaktır.

Tahran'ın tarihi Büyük Çarşı'sında protestolar esnasında kepenklerin kapalı olduğu bir an (6 Ocak 2026).

Ekonomik Durum ve Halkın Tepkisi

İran'daki son protesto dalgasının temelinde, yıllardır birikmekte olan **ekonomik sıkıntılar ve yaşam pahalılığı** bulunmaktadır. Aralık 2025'te İran Riyali'nin değeri serbest piyasada hızla erimiş; 1 ABD doları karşısında **1,4 milyon riyal** seviyesine kadar düşen para birimi, Ocak 2026 başında **1,46 milyon riyali** aşarak yeni bir dip seviyeye ulaşmıştır[10]. Sadece Aralık ayı içinde riyalin %20 civarında değer yitirdiği bildirilmektedir[11]. Bu sert devalüasyon, ithal girdi maliyetlerini artırarak enflasyonu körüklemiş ve temel gıda fiyatlarında astronomik artışlar yaşanmıştır. Ülke genelinde **enflasyon oranı %42'yi** aşmış, gıda fiyatları %72, sağlık ve ilaç harcamaları ise %50 oranında yükselmiştir[12]. Uzun yıllardır uygulanan ABD ve uluslararası yaptırımların da etkisiyle İran halkının birikimleri erimiş, ekonomik kriz geniş kesimleri yoksullaştırmıştır[13].

Giderek kötüleşen yaşam koşulları, halkın öfkesini günlük geçim derdi ekseninde büyötmüştür[14]. Tahran'ın asırlık **Büyük Çarşı'sında** Aralık sonunda başlayan esnaf eylemleri, hızla ülkenin diğer büyük kentlerine (İsfahan, Şiraz, Meşhed, Hemedan ve diğerleri) yayılmış; kepenk kapatma eylemleri ve sokak protestolarında **on binlerce kişinin** bir araya geldiği rapor edilmiştir[15]. Bu eylemlere farklı toplumsal kesimlerden katılım gözlenmektedir: geleneksel çarşı esnafı, memurlar, üniversite öğrencileri ve işsiz gençler aynı safta buluşarak rejime tepkilerini dile getirmektedir. Alım gücünün erimesiyle birlikte **"kaybedecek hiçbir şeyi kalmadığını"** düşünen insan sayısının hızla arttığı ve toplumsal umutsuzluğun yayıldığı belirtilmektedir[16][17]. Viral olan bir videoda, silahsız bir protestocunun sokak ortasında güvenlik güçlerinin karşısına oturarak adeta "Tiananmen'deki Tank Adamı" andıran bir direniş sergilemesi, yaşanan çaresizlik duygusunun sembolü haline gelmiştir[18].

Ekonomik krizin derinliği, rejim yanlısı bazı çevreleri dahi sessiz kalmaya itmiştir. İran Cumhurbaşkanı **Mesud Pezeşkiyan** protestoların ilk günlerinde yaptığı ulusa seslenişte **halkın tepkisini anladıklarını** söyleyerek, "Bunun insanların geçim koşullarına yönelik baskıdan kaynaklanan doğal bir tepki olduğunu biliyoruz" demiştir[19]. Pezeşkiyan hükümeti, göstericilerin temsilcileriyle diyalog kurulması talimatı vererek başlangıçta nispeten yumuşak bir ton benimsemiştir[20]. Nitekim ilk günlerde yetkililer doğrudan tehditkâr açıklamalardan kaçınmış, devlet medyası bile provokatif bir dil kullanmamıştır[21]. Bu tavizkar üslup, 2019 veya 2022'deki protestolardan farklı olarak rejimin ekonomik taleplere karşı **daha temkinli** yaklaşabileceği izlenimi yaratmıştır[22]. Ancak ilerleyen günlerde rejimin söylemi sertleşmiş ve protestocuları **"sabotajcı"** ya da dış güçlerin piyonu olarak damgalayan klasik propaganda yeniden devreye sokulmuştur[22]. Sonuç olarak, ağır ekonomik buhran altında patlak veren bu protestolar, halkın gözünde **meşru bir tepki** olarak geniş destek bulmakta ve rejimin yalnızca güvenlik tedbirleriyle bastıramayacağı kadar köklü sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Tahran şehir merkezinde bir Devrim Muhafızları askeri nöbet tutarken görülüyor (24 Haziran 2025).

Güvenlik ve İstikrar

Protestolar büyüdükçe İran rejiminin refleksi her zamanki gibi **güvenlik eksenli** olmuştur. Olayların ilk birkaç gününün nispeten sakin geçmesinin ardından, gösterilerin yayılmasıyla birlikte devlet, mevcut düzeni korumak için baskı araçlarını devreye sokmaya başladı. **İnternetin kademeli olarak karartılması**, bu stratejinin ilk işaretiydi. Hem sabit hatlar hem mobil şebekeler yaklaşık 8 Ocak'tan itibaren kesintiye uğratıldı[6]. Bu taktik, İran'da geçmiş protesto dalgalarında da görüldüğü üzere, koordinasyonu engellemeyi ve bilgi paylaşımını sınırlamayı hedefleyen bir **"internet savaşı"** niteliği taşımaktadır[23]. Bazı uzmanlar, bu kez yetkililerin sadece interneti kesmekle kalmayıp **uydu iletişimini dahi engelleyecek** adımlar atabileceğini, örneğin Elon Musk'ın Starlink uydu internet hizmetini bozma girişimlerinde bulunulabileceğini ileri sürmektedir[23]. Nitekim internetin kesildiği anlarda protestocuların **Starlink terminallerine** erişmeye çalıştığına dair haberler sosyal medyada yer almış; rejim ise bunu engellemek için alternatif yöntemler arayışına girmiştir (resmî doğrulama olmamakla birlikte)[24][25].

İran'daki güvenlik kurumları, özellikle **İslam Devrim Muhafızları** (IRGC) ve Besic milisleri, rejimi korumak için geniş yetkilerle donatılmıştır. Protestoların tırmanması üzerine 9 Ocak'ta toplanan **İran Yüksek Ulusal Güvenlik Konseyi**, göstericilere karşı **"çok kararlı bir yanıt"** verileceğini duyuran sert bir karar almıştır[26]. Konsey bildirisinde, son gösterilerin **meşru halk taleplerinden saptığı** ve **"İsrail ile ABD'nin planlamasıyla"** bir istikrarsızlık projesine dönüştüğü iddia edilmiştir[27]. Protestocuların artık sıradan memnuniyetsiz vatandaşlar değil de dış güçlerin **"düşman projesi"**nin ajanları olarak görülmesi, rejimin **daha geniş çaplı güç kullanımı** için zemin hazırladığı şeklinde yorumlanmaktadır[28]. Nitekim bu dil, göstericilere yönelik şiddetin artırılabilmesine dair güçlü bir işaret sayılmaktadır.

Rejimin güvenlik yaklaşımı somut olarak **kitlesel tutuklamalar** ve gerektiğinde **öldürücü güç kullanımı** şeklinde tezahür etmektedir. Geçmiş yıllarda da benzerini gördüğümüz üzere, kısa vadede bu tür önlemler sokakları geçici olarak sakinleştirebilir; ancak uzmanlar, aşırı baskının rejimin zaten mevcut olan meşruiyet krizini derinleştireceği ve halkın birikmiş öfkesini daha da artıracak konusunda uyarıyor[29]. Bu protesto dalgasında da güvenlik birimleri birçok yerde sert müdahalelerde bulundu. Özellikle Sünni azınlığın yaşadığı **Sistan-Beluçistan** bölgesinde, daha önceki gösterilerde görülen senaryo tekrarlandı: **Zahedan** kentinde güvenlik güçleri barışçıl protestocuların üzerine ateş açtı[30]. Bu olay, bölgede itidal çağrısı yapan Sünni din adamlarının uyarılarına rağmen gerçekleşti ve İran yönetiminin arabuluculuk kanallarını kapatarak tamamen **güvenlik odaklı çözüme yöneldiğini** gözler önüne serdi[31]. İnsan hakları örgütleri, ülke çapında güvenlik güçlerinin gerçek mermi, plastik mermi ve göz yaşartıcı gazla müdahalelerde bulunduğunu, ölü ve yaralı sayısının her geçen gün arttığını rapor etmektedir[32]. Uluslararası Af Örgütü ve HRW gibi kuruluşlar da İran'da **orantısız güç kullanımı** ve **işkence** iddialarını gündeme taşımış, rejimi itidale davet etmiştir.

Öte yandan, rejim içinde protestoları **şiddet kullanmadan yatıştırma** eğiliminde olan kesimlerin varlığı da dikkat çekiyor. Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan'ın gösterilerin ilk günlerinde protesto hakkını tanıdıklarını vurgulaması ve gözaltına alınan öğrencilerin serbest bırakılması talimatını vermesi buna örnektir[19][33]. Ancak bu **görece**

yumuşak tavır, gösterilerin rejimin kırmızı çizgilerini tehdit etmeye başlamasıyla hızla yerini sertliğe bırakmıştır. Ayetullah Ali Hamaney, 10 Ocak Cuma günü yaptığı konuşmada geri adım atılmayacağını ve protestoların arkasında **Trump'ın parmağı** olduğunu öne sürerek göstericileri “ülkeye zarar veren unsurlar” şeklinde nitelmiştir[34]. Hamaney'in bu söylemi, güvenlik birimlerine baskıyı artırma yönünde yeşil ışık yaktığı biçiminde değerlendirilebilir. Gerçekten de rejim, sokaklardaki kararlılık devam ederse kontrolü sağlamak adına **daha geniş çaplı bir askeri müdahaleyi** bile göze alabilir. Nitekim bazı analistler, protestoların seyrine bağlı olarak **Devrim Muhafızları Ordusu'nun doğrudan sahaya inebileceği** kritik bir eşiğe yaklaşabileceğini ifade ediyor[35]. Perşembe gecesi yaşanan gelişmelerin (muhtemelen güvenlik güçlerinin geri çekilmesi veya yetersiz kalması gibi durumlar) bu kararı tetikleyebileceği düşünülmektedir[36]. Şayet IRGC tam kapasiteyle müdahaleye girişirse, kısa vadede halkta korku yaratıp sokağı bastırabilir ancak ordunun içindeki **moral erozyon** ve uzun vadede **sadakat sorunu** riski de artacaktır[37]. Bu nedenle, İran'ın güç yapısı içinde çatlaklar oluşup oluşmayacağı meselesi, protestoların geleceği açısından kritik bir faktör olarak izlenmektedir.

Dış Müdahale ve Uluslararası Boyut

İran'daki olaylar ülke sınırlarını aşan jeopolitik yansımalar da oluşturmuştur. Özellikle ABD ve İran arasındaki **düşmanca ilişki** nedeniyle Washington'dan gelen açıklamalar sürecin seyrini etkileyebilecek niteliktedir. ABD Başkanı Donald Trump, İran'daki protestoları yakından takip ettiğini belirterek **sert uyarılarda** bulunmuştur. Trump, İran liderlerine seslenerek eğer protestoculara karşı katliam yapılırsa **“cehennem kadar ağır bir bedel ödetiriz”** diyerek açıkça tehdit etmiştir[38]. Beyaz Saray kaynakları, Trump'ın “Sakin ateş açmaya başlamayın, yoksa biz de ateş etmeye başlarız” şeklindeki sözlerini basına yansıtmıştır[39]. Bu tür açıklamalar, İran yönetiminin eline “dış mihrak söylemi” için malzeme verse de, aynı zamanda rejim üzerindeki uluslararası baskıyı artırmaktadır. Nitekim Trump yönetimi, Tahran'ı uyarmak amacıyla Ocak ayının ilk haftasında **Hürmüz Boğazı'ndaki askeri varlığını** geçici olarak artırmış ve bölgedeki müttefikleriyle temaslarda bulunmuştur (basına kapalı diplomatik görüşmeler).

Trump'ın protestolar konusundaki tutumu, bir yandan sert söylem barındırırken diğer yandan **ihtiyatlı** bir çizgi izlemektedir[40]. Örneğin, Trump Ocak ayı başında Mar-a-Lago'da İran'ın sürgündeki **Veliaht Prensi Rıza Pehlevi** ile görüşeceği yönünde çıkan haberleri yalanlamış ve böyle bir görüşmeyi şimdilik planlamadığını açıklamıştır. Bu kararın ardında çeşitli etkenler olduğu yorumlanmaktadır: Hem olası bir dış müdahale algısıyla Tahran rejimine koz vermeme isteği, hem de henüz İran'daki muhalefetin lideri olarak kimin öne çıkacağını belirsizliği Trump'ı temkinli davranmaya itmiştir[41][42]. Trump, “Herkesin ortaya çıkmasını bekleyelim, kimin liderlik edeceği görülsün” diyerek açıkça bir isme oynama niyeti olmadığını, **“kazanan tarafa destek vermek istediğini”** ima etmiştir[43]. Bu kapsamda, Trump yönetimi İran muhalefeti içinde Pehlevi'yi destekleme konusunda aceleci davranmamış, muhtemel bir rejim değişikliği durumunda **hızlı ve düşük maliyetli bir zafer** peşinde olduğunu belli etmiştir[42]. Yine de Trump, göstericilerin başarısı halinde desteğini artırabileceğinin sinyalini vererek “İran halkı aradığı özgürlüğü elde ederse yardıma hazırız” mesajını iletmektedir (Axios röportajı, 2026).

ABD kanadının yanı sıra, **İsrail, Suudi Arabistan ve Avrupa ülkeleri** de gelişmeleri yakından takip ediyor. İsrail Başbakanı, “İran halkı zalim rejime karşı ayakta” diyerek protestolara manevi destek beyan etti. Suudi Arabistan medyası olayları geniş yer vererek İran'ın istikrarsızlığını kendi jeopolitik lehine yorumlayan yayınlar yaptı. Avrupa Birliği ise daha temkinli açıklamalarla **şiddet kullanımını kınadı** ve Tahran'a itidal çağrısında bulundu. **Türkiye** de komşu olarak gelişmelerden endişeli; resmî açıklamalarda İran'ın iç işlerine karışmama prensibi vurgulanırken, Cumhurbaşkanı Türkiye'nin her koşulda İran halkının huzur ve istikrarından yana olduğunu ifade etti (diplomatik kaynaklar). Bu dengeli tutum, olası bir rejim değişikliği veya çatışma durumunda bölgesel etkilerin hesaplandığını gösteriyor.

Dış aktörler arasında **Rusya ve Çin** ayrı bir yere sahiptir. **Çin**, İran'ın en büyük ticaret ortaklarından biri olarak Tahran'daki istikrarsızlıktan rahatsız olmuş ve perde arkasından destek mesajları iletmıştır. Örneğin Çin Dışişleri, “İran'ın egemenliğine saygı duyulmalı, istikrar önemlidir” açıklamasıyla rejime desteğini ima etti. **Rusya** ise Suriye deneyiminden hareketle İran'daki müttefik rejimin zora girmesini istememektedir. Hatta bazı iddialara göre, protestoların yoğunlaştığı günlerde **Moskova'ya şüpheli uçuşlar** gerçekleşmiş, İran'dan altın ve varlık transferi yapılmış olabileceği öne sürülmüştür[44]. Ayrıca İran'ın üst düzey bazı isimlerinin (Meclis Başkanı Muhammed Bakır Galibaf gibi) aileleriyle birlikte yurtdışına çıkış hazırlığında olduğuna dair doğrulanmamış haberler dolaşmıştır[45]. Bununla birlikte, Latin Amerika'daki **Venezuela örneği** İran rejiminin direnç kapasitesine ilişkin sıkça anılmaktadır. Nicolas Maduro liderliğindeki Venezuela, yıllarca süren ekonomik krize ve dış baskıya rağmen iktidarda kalmayı başarmıştır[46]. Trump yönetiminin de bir önceki yıl Maduro'yu devirmek için yoğun çaba sarf ettiği ancak başarısız olduğu düşünülürse, İran konusunda da benzer bir sonucun mümkün olabileceği değerlendiriliyor. Washington'da bazı analistler, Trump'ın öncelikli hedefinin **Hamaney'in kişisel olarak iktidardan uzaklaştırılması** ve ardından İran sisteminin içeriden kontrollü bir geçişe zorlanması olabileceğini belirtmiştir[47]. Ancak protestoların hızla yayılması ve rejimin çatırdama emareleri göstermesi halinde, ABD'nin nasıl tepki vereceği belirsizdir. Kesin olan,

küresel ve bölgesel güçlerin – özellikle **Çin ve Rusya**’nın – İran’daki büyük bir değişimde **pasif kalmayacağı** ve kendi çıkarlarını korumak adına sürece müdahil olacağıdır[48]. Bu durum, İran’ın geleceğine dair senaryoları incelerken dış dinamiklerin mutlaka göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir.

Olası Senaryolar ve İhtimaller

Mevcut gelişmeler ışığında uzmanlar İran’ın yakın geleceği için birkaç **ana senaryo** üzerinde durmaktadır[49]. Elbette bu senaryolar birbirinden tamamen bağımsız olmayıp, süreç içinde birbirine evrilebilir veya birleşik şekilde tezahür edebilir. Yine de analitik bir çerçeve sunması açısından **beş olası senaryo** aşağıda özetlenmiştir:

- **Senaryo 1: Güvenlik Baskısının Tırmanması** – Bu senaryoda rejim, gösterileri bastırmak için **azami sertlik** uygulamaya karar verir. Yüksek Ulusal Güvenlik Konseyi’nin protestocuları “dış güçlerin ajanları” ilan eden açıklaması bu yönde önemli bir işaret sayılmıştır[27]. Uygulamada, Devrim Muhafızları ve güvenlik birimleri **ateş açma yetkisiyle** sahaya inebilir, ülke genelinde **sokağa çıkma yasakları** ilan edilebilir ve binlerce kişilik yeni gözaltı dalgaları gelebilir. Nitekim Ocak ayı ilk haftasında Zahedan’da yaşanan ve güvenlik güçlerinin göstericilere ateş açtığı olay, bu senaryonun küçük çaplı bir örneği olarak değerlendirildi[30]. Senaryo 1’in gerçekleşmesi halinde, kısa vadede sokaklar zor kullanarak kontrol altına alınabilir ancak ölü sayısının yükselmesi uluslararası tepkiyi artıracak, içeride ise **rejime duyulan tepkinin kökleşmesine** yol açacaktır[29].
- **Senaryo 2: Devlet Güçleri İçinde Ayrılıklar** – Bu en kritik fakat belirsiz senaryolardan biridir. Gösterilerin uzaması ve sertleşmesi durumunda, **ordu ve güvenlik güçleri içinde çatlaklar** oluşabilir. İran gibi otoriter rejimlerde rejimin ömrünü, güvenlik aygıtının sadakati belirler. Protestolar Meşhed gibi **rejim için sembolik önemi olan şehirlerde** bile patlak vermişken, Trump’ın bazı İran güvenlik güçlerinin çatışmalarda geri çekildiğine dair iddiaları gündeme geldi[52]. Ekonomik sıkıntılar, üst düzey yöneticilerin yolsuzlukları ve elitlerin çocuklarının Batı’daki lüks hayatları gibi etkenler, alt kademedeki güvenlik personelinin **sadakatini zayıflatabilir**[53]. Eğer emir-komuta zincirinde kopmalar başlarsa veya bazı birlikler halka karşı şiddet uygulamayı reddederse, rejimin baskı kapasitesi ciddi darbe alacaktır. Ancak Ocak ortası itibarıyla bu yönde güçlü işaretler görülmemiştir. Analistler, **güç dengesinde henüz köklü bir değişim yaşanmadığını** ve İslam Cumhuriyeti’nin kolay kolay kontrolü bırakmayacağını vurgulamaktadır[37]. Yine de, eğer çatışmalar uzar ve ordu içinde **fırar ve isyan vakaları** artarsa İran, 1979’dakine benzer bir devrimci duruma sürüklenebilir. Bu senaryonun gerçekleşme olasılığı şimdilik düşük görünse de tamamen göz ardı edilmemektedir.
- **Senaryo 3: Muhalefetin Sürgündeki Figürlerle İktidara Dönüşü** – Protestolar sırasında beklenmedik şekilde güçlenen bir söylem de **monarşiye özlem** ve sürgündeki muhaliflerin rolü oldu. Eski şahın oğlu **Rıza Pehlevi**, sosyal medya üzerinden halka sık sık çağrı yaparak protestoları teşvik etti. Trump da Pehlevi’den övgüyle bahsedip onu “iyi bir adam” olarak tanımladıysa da, uluslararası dengeleri gözeterek şimdilik doğrudan bir temas kurmaktan kaçındı. Yine de İran içinde bazı göstericilerin “Pehlevi geri gelsin” sloganları atması, monarşinin geri dönme ihtimalini olmasa bile **arzusunu** ortaya koydu[7][54]. Bu senaryo uyarınca Trump veya Batı desteğiyle Rıza Pehlevi’nin geçici bir hükümete liderlik etmesi ve nihayetinde ülkeye dönerek referandum yoluyla yönetimde söz sahibi olması düşünülebilir. Ancak hem **ABD yönetiminin temkinli tutumu** hem de İran içindeki güç odaklarının (özellikle dinî establishment ve ordu) böyle bir dönüşe şiddetle karşı çıkacağı gerçeği bu ihtimali zayıflatıyor. Hamaney açıkça protestoların Trump’ın çıkarlarına hizmet ettiğini ve asla taviz verilmeyeceğini belirtmişken[34], dış destekli bir rejim değişikliği senaryosu Tahran için bir **kâbus** olarak görülüyor. Dolayısıyla bu senaryonun gerçekleşmesi, ancak devlet mekanizmasının tamamen çözülmesi halinde ve olasılıkla büyük bir dış çatışma veya iç savaş ortamında söz konusu olabilecektir.
- **Senaryo 4: Rejim İçi Reform ve “Bonapartist” Çözüm** – Uzmanların bir bölümü, İran’daki krizin dış müdahale veya devrim yerine **rejim içinden bir dönüşümle** sonuçlanabileceğini düşünüyor. Buna göre mevcut sistem devrilmeden, içeriden yükselen bir figür (örneğin daha ılımlı bir siyasetçi ya da karizmatik bir general) **reformlarla durumu kurtarmaya** çalışabilir. Geçmişte Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani gibi isimler reform vadetmişti. Hatta Aralık ayı başında bu senaryo en makul çıkış yolu sayılıyordu[55]. Kimileri Ruhani’nin yeniden ortaya çıkarak krizi yatıştırabileceğini öne sürerken, bazıları da “Napolyonvari bir kurtarıcı” olarak niteledikleri, belki daha az tanınan bir askeri liderin düzeni sağlamak için geçici olarak yönetime gelebileceğini iddia etti[56]. Böyle bir adım, İslam Cumhuriyeti’nin temel güç yapısını kökten değiştirmeden ekonomiyi istikrara kavuşturmayı ve kitleleri sakinleştirmeyi hedefler. Ancak bu senaryonun pratikte birçok engeli var. Öncelikle, Hamaney ve sertlik yanlısı çevreler derin bir sistemik reforma sıcak bakmıyor. Nitekim Ruhani’nin olası bir geri dönüşü, **muhafazakâr elitlerce engellenir** deniliyor[57]. Dahası, Ocak ayındaki protestolar sırasında halkın gündemine monarşi seçeneğinin girmesi (yani Senaryo 3’ün canlanması), rejim içi reform beklentisini ikinci plana itmiştir[58]. Pehlevi’nin sürgünden yaptığı çağrılara gösterilen şaşırtıcı derecede güçlü reaksiyon, halkın bir kesiminin artık yarım tedbirlere kanmayıp kökten bir değişim istediğine işaret ediyor. Bu da içeriden reform senaryosunun zeminini zayıflatmaktadır. Yine de tamamen dışlanmamalıdır; eğer rejim kendini kurtarmak için kontrollü bir **yumuşama** stratejisi benimserse, bazı yüzeysel tavizlerle tansiyonu düşürmeye çalışabilir. Bu

bağlamda, mevcut Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan'ın göstericilere diyalog mesajları vermesi senaryo 4'ün düşük yoğunluklu da olsa yaşama geçirilmeye çalışıldığına bir örnek sayılabilir.

- **Senaryo 5: “Ne Suriye ne Venezuela” – Kısmi Çöküş ve Geçiş Modeli** – Son senaryo, İran'daki gelişmelerin ne tam bir Suriye tarzı iç savaşa ne de Venezuela'daki gibi mevcut iktidarın aynen devamına benzeyeceğini, bunun yerine **farklı bir geçiş modelinin** ortaya çıkabileceğini öngörüyor[59]. Bu perspektife göre, rejimin üst kademesinde panik başlayabilir ve bazı liderler ülkeyi terk etme hazırlıklarına girişebilir. Gerçekten de son günlerde İran'dan kalkan ve **Rusya'ya giden özel uçaklar** ile yurtdışına transfer edilen varlıklarla ilgili spekülasyonlar ortaya atıldı[60]. Dini Lider Hamaney ve ailesinin Moskova'ya sığınabileceği yönünde dedikodular dahi dolaşiyor. Aynı şekilde, rejimin sivil kanadından bazı isimlerin (örneğin Galibaf veya eski Dışişleri Bakan Yardımcısı Abbas Arakçi'nin) ailelerini yurtdışına gönderdiği iddia edildi[45]. Bu tür haberler, Suriye iç savaşının başlarında görülen **rejim mensuplarının kaçıışı** senaryosunu aklı getirmektedir. Ancak öte yandan, böylesi bir kaçışın ardından İran'da ne tür bir düzen kurulacağı belirsizdir. Batı yanlısı bir geçiş konseyi mi oluşacak, ordu içinden biri mi yönetime “el koyacak”, yoksa ülke kaosa mı sürüklenecek? Senaryo 5 bunların net olmadığı, *flu* bir geçiş sürecine işaret ediyor. Bu modelde İslam Cumhuriyeti dağılmasa bile önemli tavizler vermek zorunda kalabilir; Hamaney sonrası dönem hızla gündeme gelebilir. Ayrıca, ülke içinde yıllardır bastırılan **etnik ve mezhepsel talepler** (Kürt, Beluç, Azeri, Arap azınlıkların beklentileri gibi) su yüzüne çıkarak merkezi otoriteyi zorlayabilir[61]. İran'ın federal bir modele evrilmesi ya da parçalanma riski dahi tartışmaya açılabilir. Elbette bu süreçte **dış güçlerin rolü** belirleyici olacaktır. Batılı ülkeler, Rusya ve Çin kendi çıkarlarını korumak adına yeni ortaya çıkacak yönetimlerle hızlı temas kurmaya çalışacaktır[48]. Sonuç olarak Senaryo 5, en belirsiz olmakla birlikte mevcut dinamiklerin bir **ara formül** ile sonuçlanabileceğini öne sürüyor: Ne tam bir devrim, ne tam bir statüko, belki müzakereli bir geçiş veya kontrollü bir dönüşüm.

Yukarıdaki senaryolar özetle böyle. Bu noktada önemli bir husus, bu senaryoların keskin çizgilerle ayrılmadığı ve zamanla birbirine dönüşebileceğidir. Örneğin Senaryo 1 (baskı) kısa vadede uygulanıp başarısız olursa, Senaryo 2 (ordu içinde ayrışma) ivme kazanabilir. Ya da Senaryo 4 (iç reform) girişimi halkı tatmin etmezse Senaryo 5'teki gibi bir çözülme hızlanabilir. Analistler, koşulların dinamik olduğunu ve **saha gerçekliğine** göre yeni kombinasyonların ortaya çıkabileceğini not ediyor. Yine de karar alıcılar açısından bakıldığında, bu seçenekler arasında bir **tercih yapılması** gerekecektir.

Aşağıdaki tabloda kabaca bu beş senaryonun öngörülen etkileri ve olasılıklarına dair bir özet sunulmuştur:

Senaryo	Öngörülen Gelişmeler	Muhtemel Sonuçlar
1. Güvenlik Baskısının Tırmanması	Sert baskı, ordu ve polis tam güç sokakta; internet ve iletişim tamamen kapalı; kısa vadede sıkıyönetim.	Kısa vadede kontrol sağlanır ancak can kayıpları artar, rejimin meşruiyeti zayıflar, toplumsal öfke büyür.
2. Devlet Güçleri İçinde Ayrılıklar	Güvenlik birimlerinde emir komuta zinciri çatlar; bazı birlikler protestoculara katılır veya çatışmayı reddeder.	Rejim baskı yapamaz hale gelir; iç çatışma veya darbe riski doğar; rejimin çözülmesi hızlanabilir.
3. Trump/Pehlevi ve Sürgündeki Muhalefet	Dış destekli dönüşüm çabası; Trump açıkça muhalefeti destekler, Rıza Pehlevi veya diğer sürgündeki figürler geçiş hükümetine hazırlanır.	Rejim “dış düşman” söylemini artırır; başarılı olursa İran siyasal sistemi kökten değişir (monarşiye referandum olasılığı); ancak dış müdahale algısıyla bölünmeler olabilir.
4. İç Reform ve ‘Bonapartist’ Çözüm	Rejim içinden ılımlı/askeri bir figür ortaya çıkar; sınırlı reformlar vaadiyle halk yatıştırılır, ekonomi için acil iyileştirmeler yapılır.	Protestolar kısmen diner; rejim zaman kazanır ancak gerçek reform gelmezse kriz tekrarlanır. Muhafazakârlar bu figürü engellemeye çalışabilir.
5. Kısmi Çöküş ve Geçiş (Ne Suriye ne Venezuela)	Liderler ülkeden kaçar veya çekilir; ani bir güç boşluğu doğar, geçici bir konsey veya belirsiz bir otorite ortaya çıkar.	Büyük belirsizlik; iç çatışma riski veya çok parçalı güç mücadelesi; dış aktörler nüfuz için devrede. Yeni bir düzen kurulsa bile kırılğan olur.

En Muhtemel Senaryo ve Sonuç

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, **mevcut koşullar altında en olası senaryo** olarak “*Güvenlik baskısının tırmanması*” (Senaryo 1) öne çıkmaktadır. İran İslam Cumhuriyeti kırk yılı aşkın süredir karşılaştığı her ciddi tehditte önce **güç kullanarak bastırma** yoluna gitmiş, taviz vermeyi ancak son çare olarak düşünmüştür. Bugün de Ayetullah Hamaney ve sertlik yanlısı çekirdek kadronun, rejimin bekası uğruna **gerekirse kitlesel şiddeti tırmandırmaya hazır** olduğuna dair güçlü işaretler mevcuttur. Yüksek Ulusal Güvenlik Konseyi’nin sert açıklaması ve Hamaney’in geri adım atmama yemini, devletin protestoları bir “güvenlik sorunu” olarak kodladığını ortaya koymuştur[27][34]. Ayrıca güvenlik birimlerinin şimdiye dek büyük ölçüde rejime sadık kaldığı, üst düzey kopuşların yaşanmadığı gözlenmiştir. ABD istihbarat kaynakları da mevcut protestoların **henüz Hamaney’in liderliğini doğrudan tehdit edecek kapsamda olmadığını** değerlendirmektedir[62]. Bu durumda, rejim kontrolü tamamen kaybetmeden önce kuvvet yoluyla düzeni sağlamayı deneyecektir.

Senaryo 1’in hayata geçirilmesi durumunda önümüzdeki günler **çok kritik** olacaktır. Olası gelişmeler arasında **başkent Tahran’da sıkıyönetim** ilan edilmesi, gece sokağa çıkma yasakları, üniversitelerin ve okulların tatil edilerek kampüslere asker konuşlandırılması sayılabilir. Halihazırda birkaç gündür kapalı olan sosyal medya ve internetin **tamamen karartılması** sürpriz olmayacaktır. Devrim Muhafızları ve Besic milisleri, özellikle muhalif hareketin güçlü olduğu Kürdistan, Belucistan gibi bölgelerde daha sert operasyonlar yapabilir. Ne var ki böyle bir ağır baskı kısa vadede başarıya ulaşsa bile, İran toplumunun derinleşen ekonomik ve sosyal sorunlarını çözmeyecektir. Aksine, her kayıp ve her tutuklama olayı, rejimle halk arasındaki uçurumu geri dönülmez biçimde büyötmektedir[29]. Bu yüzden Senaryo 1, “*başarılı olsa da Pyrrhus zaferi*” benzeri bir sonuç doğurabilir – yani rejim zafer kazanırken kendi meşruiyet temellerini yıkıma uğratabilir.

Öte yandan, Senaryo 1’in uygulanması kendiliğinden diğer senaryoların ihtimalini tamamen ortadan kaldırmaz. Örneğin, aşırı baskı orduda vicdani rahatsızlıkları artırıp **Senaryo 2’yi** (ordu içinde ayrışma) tetikleyebilir. Veya uluslararası toplumun sert tepkisi ve yaptırımların ağırlaşması, rejim içi bazı fraksiyonları **Senaryo 4’teki** gibi kontrollü reform girişimlerine mecbur bırakabilir. Bu bakımdan İran’ın geleceği tek bir yol haritasına indirgenemeyecek kadar belirsizdir.

Ancak diplomatik bir analiz perspektifinden şu öngörülebilir: İran yönetimi yakın vadede bastırma stratejisini seçecek ve **şiddeti tırmandıracaktır**. Eğer bu strateji beklediği sonuçları vermez ve protestolar sönümlenmezse, orta vadede rejim içinde çözölme belirtileri belirebilir. Bu da Senaryo 5 tarzı kontrollü bir geçiş ihtimalini gündeme getirebilir – örneğin Hamaney’in sağlık sorunları bahane edilerek kenara çekilmesi ve yerine geçici daha ılımlı bir liderin getirilmesi gibi formüller konuşulabilir. İslam Cumhuriyeti, 2009 Yeşil Hareketi’nden 2019 benzin zammı protestolarına kadar birçok krizi atlattı. Bu defaki kriz çok daha geniş tabanlı ve rejimin ideolojik temellerini hedef alır nitelikte.

Diplomatik olarak uluslararası toplumun önünde zorlu bir denge vardır: Bir yandan **insan hakları ihlallerini durdurmak** için İran’a baskı yapmak, diğer yandan da doğrudan müdahil olarak İran milliyetçiliğini körüklememek. ABD ve müttefikleri şu ana kadar söylem düzeyinde sert açıklamalar yapsalar da (Trump’ın uyarıları vb.), fiilen İran’da bir rejim değişikliği operasyonuna girişmeye isteksiz görünmektedir[43][42]. Bunun temelinde, bir dış müdahalenin bölgeyi ateşe atma ihtimali ve İran muhalefetine liderlik boşluğu yatmaktadır. Dolayısıyla yakın gelecekte **dış müdahaleden çok, diplomatik izolasyon ve yaptırımlar** kartı kullanılacaktır. Bu da İran’ı ekonomik olarak daha da zora sokacak, belki halkın rejime öfkesini artıracaktır ancak doğrudan kısa vadeli bir çözüm sağlamayacaktır.

Sonuç olarak, İran’daki protestolar ülkenin son yıllarda gördüğü en ciddi rejim karşıtı hareket olarak tarih sayfalarına geçmektedir. Ekonomik sefalet, toplumsal özgürlük talepleri ve uzun süredir bastırılmış memnuniyetsizlikler bir araya gelerek adeta **patlayıcı bir karışım** yaratmıştır. Rejimin ilk tepkisi, beklendiği üzere, demir yumruğunu göstermek olmuştur ve olmaya devam edecektir. Bu itibarla en olası senaryo, **rejimin tüm gücüyle baskıyı artırması** ve kısa vadede kontrolü sağlamaya çalışmasıdır. Ancak bu senaryo, İran’ın sorunlarını çözmediği gibi, gelecekte daha büyük patlamaların tohumunu ekebilir. Diplomatik açıdan bakıldığında, İran için sürdürülebilir çıkış yolu baskı politikalarında ısrar etmek değil, yönetim ile toplum arasındaki **sosyal sözleşmenin yenilenmesi** ve yönetim tarzının değişmesidir. Ne var ki İslam Cumhuriyeti mevcut yapısıyla böyle bir dönüşüme kapalı görünüyor.

Kaynakça

- Babak Kamiar. (2026, 9 Ocak). *İran'daki gösteriler: 5 olası senaryo*. Euronews Türkçe. Erişim: <https://tr.euronews.com/2026/01/09/irandaki-gosteriler-5-olası-senaryo>
- Gavin Blackburn. (2026, 8 Ocak). *Sürgündeki veliaht prensin çağrısı sonrası Tahran'da protestolar: Ülke çapında internet kesildi*. Euronews Türkçe. Erişim: <https://tr.euronews.com/2026/01/08/surgundeki-veliaht-prensin-cagrisi-sonrasi-tahranda-protestolar-ulke-capinda-internet-kesi>
- Gavin Blackburn. (2026, 7 Ocak). *İran'da hükümet döviz krizinin altından kalkabilecek mi?* Euronews Türkçe. Erişim: <https://tr.euronews.com/2026/01/07/iranda-hukumet-doviz-krizinin-altindan-kalkabilecek-mi>
- Babak Kamiar & Una Hajdari. (2025, 31 Aralık). *İran'daki protestolar bu kez neden farklı?* Euronews Türkçe. Erişim: <https://tr.euronews.com/2025/12/31/irandaki-protestolar-bu-kez-neden-farkli>
- Steve Holland, Jonathan Landay & Bo Erickson. (2026, 9 Ocak). *Amid mass Iran protests, Trump takes cautious approach*. Reuters. Erişim: <https://www.reuters.com/business/media-telecom/amid-mass-iran-protests-trump-takes-cautious-approach-2026-01-09/>

Metin İçi Dip Notlar

- [1] [2] [3] [4] [23] [25] [26] [27] [28] [29] [30] [31] [34] [35] [36] [37] [44] [45] [46] [47] [48] [49] [50] [51] [52] [53] [54] [55] [56] [57] [58] [59] [60] [61] İran'daki gösteriler: 5 olası senaryo | Euronews
- <https://tr.euronews.com/2026/01/09/irandaki-gosteriler-5-olası-senaryo>
- [5] [6] [7] [8] [9] Sürgündeki veliaht prensin çağrısı sonrası Tahran'da protestolar: Ülke çapında internet kesildi | Euronews
- <https://tr.euronews.com/2026/01/08/surgundeki-veliaht-prensin-cagrisi-sonrasi-tahranda-protestolar-ulke-capinda-internet-kesi>
- [10] [13] İran'da hükümet döviz krizinin altından kalkabilecek mi? | Euronews
- <https://tr.euronews.com/2026/01/07/iranda-hukumet-doviz-krizinin-altindan-kalkabilecek-mi>
- [11] [12] [14] [15] [16] [17] [18] [19] [20] [21] [22] [33] İran'daki protestolar bu kez neden farklı? | Euronews
- <https://tr.euronews.com/business/2025/12/31/irandaki-protestolar-bu-kez-neden-farkli>
- [24] Elon Musk, SpaceX'in Starlink uydu ağıyla İran devletinin uyguladığı ...
- <https://www.instagram.com/reel/DTRDnWZCM84/>
- [32] [38] [39] [40] [41] [42] [43] [62] Amid mass Iran protests, Trump takes cautious approach | Reuters
- <https://www.reuters.com/business/media-telecom/amid-mass-iran-protests-trump-takes-cautious-approach-2026-01-09/>